

Некlesa Олександр Вікторович,
науковий співробітник навчально-наукової
лабораторії з дослідження проблем протидії
організованій злочинності та корупції
ФПФПСР Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАСТОСУВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНИХ МЕХАНІЗМІВ В УМОВАХ ОСТАННІХ ЗМІН АНТИКОРУПЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Досягнення успіху в процесі запобігання і протидії корупції є важливою складовою в реалізації принципів антикорупційної стратегії, тому держава здійснює заходи спрямовані на покращення антикорупційного законодавства, яке закріплює відносини що виникають у сфері протидії корупції. Основними причинами виникнення та існування корупції, в першу чергу, є суспільний менталітет, який сприяє пошуку корупційних шляхів заради вирішення особистих питань та система функціонування державних органів, органів місцевого самоврядування, яка створює певний пріоритет у вирішенні особистих питань та проблем по відношенню до їх врегулювання у законний спосіб. Корупційні прояви загрожують національній безпеці України, уповільнюють економічний розвиток держави, що не сприяє надходженню іноземних інвестицій, а також нівелює довіру населення до державних органів та органів місцевого самоврядування. Масштаби корупційних діянь негативно позначаються на міжнародному іміджі України.

Пріоритетними напрямками здійснення заходів у сфері антикорупційної політики для державних органів та органів місцевого самоврядування є:

- забезпечення системного підходу до протидії корупції;
- реалізація антикорупційної політики в кадровому менеджменті, навчання та заходи з поширення інформації щодо програм антикорупційного спрямування;
- вжиття заходів щодо виявлення конфлікту інтересів та його усунення, здійснення контролю щодо врегулювання конфлікту інтересів;
- здійснення фінансового контролю за дотриманням антикорупційного законодавства;
- здійснення контролю за дотриманням посадовими особами, державними службовцями антикорупційного законодавства;
- забезпечення контролю за своєчасністю подання декларацій особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; забезпечення дотримання обмежень щодо використання службових повноважень, одержання подарунків та неправомірності вигоди, сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності; запобігання корупції у сфері публічних закупівель;

– створення умов для повідомлень про факти порушення вимог антикорупційного законодавства.

Функціонування зрозумілого процесуального порядку застосування законодавства із запобігання корупції є однією із гарантій незалежної реалізації заходів, які здійснюються спеціально уповноваженими суб'єктами у сфері протидії корупції. Досягнення успіху в процесі подолання корупції в нашій державі є головною передумовою для формування в суспільстві довіри до влади.

Закон України «Про запобігання корупції», Закон України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів», Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» та Закон України «Про Державне бюро розслідувань», являються головними нормативно-правовими актами, в яких зосереджені спеціальні антикорупційні положення.

Органи Національного агентства з питань запобігання корупції (Далі-НАЗК); Національної поліції, Національного антикорупційного бюро України та прокуратури, визначені Законом України «Про запобігання корупції» як спеціально уповноважені суб'єкти із протидії корупційних проявів. Статтею 4 цього Закону визначено НАЗК центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізує державну антикорупційну політику. Цей закон визначає правові та організаційні засади функціонування системи запобігання корупції в Україні, зміст та порядок застосування превентивних антикорупційних механізмів, правила щодо усунення наслідків корупційних правопорушень.

За результатами розгляду подання сорока семи народних депутатів України щодо конституційності деяких положень ЗУ «Про запобігання корупції», 27 жовтня 2020 року Конституційний суд України вирішив скасувати частину норм та положень цього закону. В тому числі, скасовано відповідальність суб'єктів на які поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції» за вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень [2].

Таким чином, рішенням конституційного суду України повністю або частково скасовані ст. 11 (Повноваження НАЗК), 12 (Права НАЗК), 13 (Уповноважені особи НАЗК), 13-1 (Уповноважені підрозділи НАЗК з діяльності виявлення та запобігання корупції), 47 (Оприлюднення та облік декларацій), 48 (Контроль декларацій та їх перевірка), 49 (Контроль своєчасного подання декларацій), 50 (Перевірка декларацій), 51 (Перевірка способу життя суб'єктів), 52 (Заходи проведення фінансового контролю), 65 (Відповідальність за корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення) Закону України «Про запобігання корупції».

Кодексом України про адміністративні правопорушення (ст. 255) визначено осіб, які мають право реагувати на корупційні прояви

шляхом складання протоколів про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією. Такими особами є уповноважені на те посадові особи: органів внутрішніх справ (Національної поліції (за винятком правопорушень, вчинених службовими особами, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище)) та Національного агентства з питань запобігання корупції(в частині правопорушень, вчинених службовими особами, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище) [3].

Відповідно до положення затвердженого наказом Національної поліції України № 1077 від 23.10.2019, Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України є спеціально уповноваженим суб'єктом, завданням якого є боротьба з корупцією й хабарництвом у сферах, які мають стратегічне значення для економіки держави, серед посадових осіб органів державної влади, управління і місцевого самоврядування; протидія корупційним правопорушенням і правопорушенням, пов'язаним з корупцією.

Згідно положення статті 12 Закон України «Про запобігання корупції», яке скасовано рішенням Конституційний суд України від 27.10.2020 року, до набрання законної сили даного рішення, уповноважені особи Національного агентства у разі виявлення ознак адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, що вчинене службовими особами, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, склали протокол про таке правопорушення, який направлявся до суду в порядку, визначеному Національним агентством, а у разі виявлення ознак іншого корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення, Національне агентство затверджувало обґрунтований висновок, який надсилався до Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України, працівники якого мають право за матеріалами НАЗК реагувати на правопорушення шляхом складання протоколів про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією відповідно до Положення про Департамент та адміністративного законодавства [4].

Таким чином, робота спеціально уповноважених суб'єктів із протидії корупційним правопорушенням, а також правопорушенням пов'язаним з корупцією частково призупинено рішенням Конституційного суду, тому відновлення роботи у сфері запобігання і протидії корупції можливе лише після внесення змін до відповідних законодавчих актів які забезпечать порядок застосування превентивних антикорупційних механізмів та правила щодо усунення наслідків корупційних правопорушень.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. Документ 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141) (із наступними змінами та доповненнями).

2. Рішення Конституційного суду України: м. Київ, 27.10.2020, № 13-р/2020, справа № 1-24/2020(393/20). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v013p710-20#n91>.

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. № 8074-10 // Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР). – 1984, дод. до № 51. – Ст. 1122.

4. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2014. – № 49. – Ст. 2056.

Надьон Олена В'ячеславівна,

доцент кафедри наглядово-профілактичної діяльності Національного університету цивільного захисту України, кандидат юридичних наук;

Склярів Станіслав Олександрович,

начальник сектора з питань запобігання та виявлення корупції Національного університету цивільного захисту України, кандидат психологічних наук

МАЙБУТНЄ АНТИКОРУПЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Співавторами досліджено питання щодо антикорупційної діяльності незалежно від сфер її існування в сучасній правовій науці. Проаналізовано національні антикорупційні стратегії у системі запобігання корупції в Україні. Визначено, що втілення у життя такого важливого інструменту, як Антикорупційна стратегія, на рівні законодавства є фактом засвідчення державою реального існування проблеми високого рівня корупції, термінової й потреби впровадження заходів щодо запобігання та протидії цьому явищу.

При порівнянні стратегій минулих років засвідчено лише вибіркочну або часткову реалізацію документів, що також свідчить про поступовий та системний антикорупційний рух, який, очевидно, не відповідає динаміці змін та стрімкості, якої потребує суспільство, проте очевидними і є приклади нових антикорупційних методів.

Формування чергової Антикорупційної стратегії має відповідати думці експертів в цій галузі, потребам громадськості, міжнародним стандартам, а також засадам термінологічної визначеності, виключного забезпечення дотримання прав людини й верховенства права. Безперечно, із врахуванням попередніх мінусів та плюсів стратегій.

Антикорупційна стратегія – це нормативно-визначений орієнтир, який конкретизований лише певним періодом часу, визначеною проблемою і майбутнім результатом. Проте все ж таки цей документ є декларативним державним актом, який не передбачає